

Изази сваке недеље.

Претплата се шаље напред уредништву и без поваца се лист ни- коме слати неће.

ПРАВИ

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЛА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ СВЕШТ. И ПРОФ. НИКОЛА ПОПОВИЋ.

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по год. 30. гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1 фор. и 50 нов. Неплаћена писма од нередовних дописника не примају се.

КАКВЪ ВОСПОЕМЪ ПѢСНЬ ГОСПОДНЮ НА ЗЕМЛИ ЧУЖДЕЙ?

(Псал. 136. 4.)

Рекосмо једном приликом у овом листу, да Срби живе на својим рођеним земљама, а с тугом додадосмо, да и опет сви несу своји: несу слободни и самостални, а слобода је неопходан услов свему добром и лепом међу људма.

Ми се чудимо у последњем броју, што данашњи песници наши већином не певају онако, као што се пева у Горском Виенцу. Кад погледамо на прилике, у којима живимо, томе чуђену места нема.

Песништво хоће најслободнији полет духа, хоће безазорно одушевљење према светињама рода свога, према свему, што уздиже и усхићава племените душе и пламена срца. Погледајмо у историју света, да видимо, где је право песништво најлепше процветало! Неће ли свак рећи: ено у слободним државама старих Јелина? Ту су песници распаљивали у својим сународницима најсветија осећања према роду своме, према домовини милој. Па ето у том народу изиђоше и појавише се они јунаци и витезови, којима ће се дивити сви народи, док је света и века. Без слободе нема правог песништва.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Онде, где је владао притисак грозних деспота; где је господарило самовољство необузданих тирана: тамо се изопачило све, што је у слободи дивно било; тамо је и песништво играло врло мрску улогу. Место јуначких песама о борцима и мученицима за слободу своје домовине, оно је изводило умилне оде изродима људским и угњетачима јаднога подјармљеног и окованог света; место буђења и распаљивања човечанских врлина и узвишености, оно је дражило свет на задовољавање ниских жеља; место да је стварало витешке и неполебљиве характере, оно је помагало, да се образују ниске и покварене душе, да свет падне у разврат и општу поквареност. Тако је било у многим источним државама, тако у Риму за времена силних ћесара.

Кад погледамо на прилике, у којима српство живи, па се обазремо на околности, у којима се развио дух у понеког песника у нас, онда би било чудо неко, кад би његова лира јекнула онако, као Његошева. Црна Гора, која је дика и понос целокупном српству, што је на том кршу и врлети тињала свећа српске слободе и самосталности кроз сва времена, у којима остала племена српска робоваше разним господарима другоплеменичким, на врху је међу свима деловима народа нашег и на пољу песништва, као што је и на пољу јунаштва и борбе за слободу. Ту славу дао је Црногорцима бесамртни Његош.

Па од куда је то, да се у српству, највећем песничком народу, који је створио онакве дивне песме своје, тешко може наћи — бар данас — више песника, којима би умотвори дисали онаквим духом, као Горски Вијенац? Ваља се сетити, што напред рекосмо, па је готов одговор: један део српства нема потпуне самосталности, већ само у пола, други је у држави, где су мрски и гоњени људи, који су пријатељи рода свога, а трећи робује и дан-дањи косовском злотвору нашем. Па може ли се у тако раскомаданом народу појавити доста људи, који ће неговати и потхрањивати песмама својим

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

у нама склоности к врлинама људским, који ће нам напајати душу и срце српским мислима и осећањима? Нема у српству оног ваздуха, којим је дисао на Цетињу велики песник наш, а док тога не буде, дотле ћемо узаман очекивати, да нам се на пољу српског песништва појави други Његош.

Подржавајући и чувајући у души својој наду на тај жељени час, кад ћемо се сви скупа саставити у један српски народ, као што смо некада били, тешимо се, браћо, тиме, што ћемо се дотле свима силама трудити, да нам сен Његошева не рекне: „племе моје сном мртвијем спава,“ и што ћемо отворати срце своје сваком јеку родољубног песника, који би налицао на громки јек Његошове лире, и презирати такве, који би изводили химне самовласницима и угњетачима једнокрвне браће наше.

Догматичке поуке.

Казна за грех.

Кад Адам и Ева згрешише пред Богом, онда се због греха и удалише од Бога и постадоше недостојни оних блага, која пре уживаше. И ово удаљење од Бога беше највећа казна за њих. Душа њихова саздана је по образу божјој, па по овоме могла је бити срећна само онда, кад је близу Бога; а удалити се од Бога, то је све-једно, што и удалити се од своје среће, *пропасти*. И тако тим самим, што се људи грехом удалише од Бога, они већ казнише себе, јер се удалише од вечне истине, блаженства.

Но они због греха изгубише и ону срећу и блаженство, какво им Бог беше даровао телу њихову. Бог им даде срећу зато, што су они били *невини и добри*. И било би сад *несправедљиво*, кад би им опет дао то исто. Па зато их Бог као *справедљиви* а правосудни лиши оних блага, којима се они користеше у рају. Они тамо не трпеше ни у чему оскудице: земља им доношаше све, што за њих беше нужно и пријатно,

и доношаше им тако много, да имађаху свашта у изобиљу. Сад им Бог предсказује, да им земља већ неће бити тако на услузи, да ће они морати много запињати, док набаве то, што им је од потребе, и да ће се по кад-кад трудити и узалуд. Он изреком рече Адаму: *кад потк лица твојега снѣси хлѣбз ткој, то јест у зноју и муци тек ћеш налазити хљеба, и јешћеш га онда, кад ослабиш од трудова и радова.*

Но кад се човек труди више, него што може, кад се труди преко снаге и моћи: онда снага његова малаксава, слаби, и он губи моћ, да се труди више, јавља се слабост, *болест*. Тако се јавила и друга казна за грех, јавиле се *болести*, о којима људи пре нису ни знали. Када човек често болује, то ове болести одузимају од њега мало по мало снагу и тело његово губи на послетку сву моћ, *умире*. Овако се јавила и трећа казна за грех, јавила се *смрт* телесна. Бог зато и рече Адаму: *„у зноју лица твога набављаћеш себи хране, док се не повратиш у земљу, од које си и узет. Земља и јеси, у земљу ћеш и отићи.“*

После свог греха човек већ не могаше уживати ону срећу у рају, јер беше недостојан ове, па зато их Бог и изагна из раја.

Жалосно стање настало је сад за Адама и Еву. Рај беше за њих преграђен, затворен. Унапред их очекиваху напрезања, трудови, болести, смрт, а после смрти удаљење од Бога, удаљење од блаженства, непрекидно и вечно мучење душе. Казна страшна, ужасна!

Живот и радња св. Саве

ПРВОГ АРХИЕПИСКОПА СРПСКОГ.

(Наставак и свршетак.)

Св. Сава већ беше на измаку свога живота. Видећи да му се смрт приближава, он зажели, да још једном походи света места. Па зато у скупу свију Епископа избере себи

за наследника инока Арсенија, посвети га у чин епископски и остави на своме месту, да управља пословима архиепископским, а о себи објави, да ће ићи на исток. Сви га устављаше и саветоваше, да тај пут не предузимље, јер виђаху, да је веома изнемогао. Но кад он одсечно рече, да је то последња жеља његова и да хоће да је изврши, краљ Владисав спреми му богате дарове као прилог црквама; јер Владислав отворио беше тада ковнице новаца у Србији, па имађаше доста блага.

Св. Сава отпутује морем. На мору догоди се страшна олуја тако, да су сви путници били у очајању и изгледали очевидну своју смрт. Но светитељ помоли се оцу небеском и простре крз руке своја кз небу, благослови море у накрст и море се утиша.

У Јерусалиму проведе он неко време с патријархом Атанасијем и одпутује у Александрију. Овде се поклони св. Марку и мученици Мини и походи Тиваиду. На Синају поклони се оном месту, где је Мојсије добио заповести од Бога, и проведе тамо цео велики пост. Враћајући се у Јерусалим сврати се у Антиохију и посети манастир Симеона дивногорца, а затим преко Арменије дође у Бугарску к пријатељу своме краљу Асену. Но кад види, да му је смрт већ на прагу, он зажели да умре у Трнову. Све драгоцености и реткости, које беше сакупио на истоку пошље Архиепископу Арсенију; а затим поиште, да се исповеди и причести. И кад ово учини, изговори само ове речи: „благодарим ти, Боже, за све,“ и преда дух свој Господу. Опело над њим извршио је Патријарх Јаћим с епископима и осталим свештеним клиром а тело сахране у новој краљевој цркви 40. мученика (14 Јануара 1237 год.)

После по године дана, кад краљ Владислав замоли Асена, да уступи свете остатке Савине својој земљи и отаџбини, Асен се склони и допусти, те тако остатци св. Саве буду пренесени у манастир Милешево, који је сазидао био исти

краљ Владислав. ¹⁾ У години 1595-тој бесни Синан-Паша освоји Милешево и опљачка, а остатке св. Саве донесе у Београд и на Врачару спали. Но казна божија постигла је одмах овог зликовца. Он беше дотле срећан у рату и никога не могаше да надвлада. Сада пак разбије га у боју једна шака Срба. И када у бегању свом пређе у Трансилванију, те на падне на тамошњег Бана, овај га на ново потуче. У очајању свом затвори се у једну одају и обеси. Тако пролазе они, који се ругају светињи храшћанској, који не поштују оно, што сам Бог бележи печатом свога благовољења.

Народ наш назвао је св. Саву просветитељем својим. И ово је потпуно праведно; јер ако икоме додикује то име то зацело њему. Пролазећи српску земљу у накрет, подижући на све стране школе и цркве, учећи народ правој вери и правоме животу, он је оставио у народу нашем много лепих и дивних обичаја, који и сада трају у народу нашем и који га у овом обзиру знатно уздижу над осталим народима. И сада прави Србин неће ништа коме обећати пре, док не рекне „ако Бог хоће.“ Запитај га: чије ти је то дете? Он ти неће никад рећи „моје,“ већ свагда „божије и наше.“ Или: колико имаш деце? — Имам у *божијој руци* троје, четворо и т. д.“ Путника никад Србин не пита: „куда ћеш?“ Већ подчињавајући вољу његову вољи божијој обично га пита „ако Бог да?“ Пијући чашу вина или чашу ракије прави Србин неће је понити у ћутању, као што то бива код других народа, но свагда ће се најпре прекрстити па ће рећи „Боже помози.“ Јер светитељ учаше речма апостолским: *Аще ясте, аще пиете, все творите во славу Божию.* Од Божића па до новог лета свуда ћеш чути у народу нашем и у сретању и

¹⁾ Манастир Милешево био је у Ерцеговини. У старом српском прологу стоји овако написано: *въ си же день принесенъ бысть оуть Трьнока града въ сѣкиноюу лѣвоу Милешкоу краемъ Владислакомъ прѣкым архиепископъ и господињь срѣские земли св. Савка, въ своје отъѣство, въ л. 6742 (1234)* У годинама је погрешка.

у здравици „Христос се роди“ Ово је поздрав, који нећеш чути ни код једног народа. У време *славе* или креног имена, које је такође искључивост Србина, отворена стоје врата свакоме. Нека дође и богати и сиромаси и страни и ондешњи, и путник и сусед, нека пије и нека се части, јер је све то спремила и приуговорила радост о Господу.

Но све је ово више или мање страна обредна и управо рећи последак оног, што је стварно и главно. Светитељ је наш учинио за народ српски оно, што је преживело олује векова па и сада траје и постоји — учинио је, да српска црква буде самостална и да има своје народње учитеље; а овим је опет сачувао народ у јединству, одржао дух и карактер његов, његову смелост и одважност. Шта би било од нашег народа у тако дугом робовању његовом, да му није било ове чисте своје вере и цркве и својих народњих учитеља? Зар га не би ја-рам турски исцедио, убио морално; а после овог само се по себи разуме, да се не би никад обновио ни политички живот његов. Но ма како да су биле многобројне и дубоке ране, које су му нанете биле Косовом, опет га је подржала та дивна вера и црква, коју му је св. Сава тако чисту оставио. Она га је пратила кроз сва времена, снажила, препородила. Находећи у њој тумачење, да све беде и невоље стижу човека као казна од Бога за своје сопствене погрешке и нарушења закона Божијег, он тим самим развијаше наду, да ће га Господ, кад испуни праведни гнев свој, опет помиловати. А где је нада — тамо је живот, који се не да угушити ни каквим мерама тираније и злобе. А одовуд су се и рађале оне многе сјајне врлине у лицима тога страшнoг времена. Пастири смело скупљаше стадо своје и позиваше на дело правде и освете, храбрећи га у несрећи и уливајући му јунаштво у тешким невољама. И народ, у коме беше такво снажно и верно начело живота, кадар је био не само да издржи вековима страдања но и да у новије доба створи бесамртне мужеве из средине своје. За устанак Ђорђа и Милоша коме смо

више обвезани, него тој лепој вери и цркви народној? Зар су много они имали онда физичког оруђа и снаге, кад су позивали народ свој, да очисте земљу од *некрсти*. А међутим нашло се, колико је било од потребе за спасење наше отаџбине, — а нашло се зато, што су наравствена средства, која су пламтела у том дивном хришћанском одушевљењу народа, била неисцрпна.

Но рећи ћете: „све се ово односи к прошлости Србије.“ Тако је! Но прошлост је свагда кадра, да да поуздану науку садашњости и будућности. И ако ми хоћемо да нам не прође у залуд оно, што смо проживели у народњем животу, морамо се с пажњом обртати на прошлост, те да се тако њеним искуством руководимо у садашњости за будућност. Кад велимо, да је ова чиста вера и народња црква наша била у прошлости главна снага и извор оног, што је оживљавало наш народ, да је она кроз толике године вршила у народу нашем дужности државе и школе, поред своје сопствене: то заиста смемо закључити, да ће она и унапредак, ако је само будемо чували у оваквој чистоћи, бити и остати главни услов унутрашњег и спољашњег његовог живота, крепка и прослављена основа свакој врлини грађанској и државној, свакој слави будућности наше. А кад је тако, то за овим неизбежно долази и ово друго закључење: *ако би ми икад ослабили и наступили ову милу веру и цркву, то би напустили и ослабили и своје сопствени живот, и то не само духовно-наравствени но и грађански; јер се овај последњи никад без оног првог помислити не може.* У историји света јасно пада у очи један случај, а то је: *где год слаби вера народња, свагда за овом слави и снага тога народа.* А пад вере произлази понајпре од лажног погледа на саму веру. То јест кад на прилику почну људи мислити, да је вера привремено средство за склапање друштава, док се ова не уздигну над њом и не пронађу нова средства за уређење свог друштвеног живота. У идолопоклоничких народа овај поглед могао је и наћи не-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ког оправдања, јер је вера њихова препуњена била најгрубијим заблудама и празноверицима, па је тешко било распознати онај стварни део њен, где се налазило нешто мало истине. По образовању свом идолопоклоник се одиста могао подизати над вером својом. Није он могао, дошавши до свести, клањати се кипу и приносити жртве баснословним суштаствима, створеним лажљивим уображењем песника. Но и овде ако није одрицана сама празноверица, но и вера у опште, ако се мислило, да се сасвим може обићи без вере а не само отрести се од заблуда, — свагда се свршавало тиме, да су људи остајали без добротинства и сваке лепе наде, а по овоме падали и пропадали. Но би л' ко усвојити овакав поглед могао на нашу веру и њене вечне истине? Не мислимо.

Знао је то наш светитељ Сава, па зато је и оставио све, само да ову стече и да је остави у аманет своме роду. Благодарни њеној чистоћи, код нас је свагда у могућности правилна и тврда свеза међу вером и науком, црквом и народом. У нашој је цркви верни залог сугласног развитка и усавршавања друштвеног и приватног живота. Само кад би се ова даље и даље чувала у божанственој чистоћи и целисти својој!

О борби хришћанина. *)

Иже хошетъ по мнѣ ити, да отвержетса себе и возметъ крестъ свой и по мнѣ градетъ.

Уводећи нас у свету четрдесетницу, света црква увела нас је као у неко училиште благочастија хришћанског. Она се побринула, да нас пре свега очисти исповешћу и приближи Господу Исусу причешћем, а затим изнесе на углед разне догађаје и лица, на која треба да се угледамо ради свога постојања у вери и приближења к Богу. Тако нам изнесе на

*) Ово је говорено данас у београдској саборној цркви.

углед прве недеље поста оне свете мужеве, који се борише против иконобораца и одржаше православну веру у целости. Друге недеље стави нам пред очи св. Григорија, једног од највећих испитивача неисказаних тајанства божијих. Данас пак износи пред нас часни и животворни крст христов — божију силу и божију премудрост, па осенивши нас њиме позива, да и сваки од нас узме свој крст и пође за Исусом.

Но шта ће то рећи узети свој крст, и шта то значи поћи за Исусом?

Узети свој крст значи побожно подносити своју судбу, која нам је у део пала у општем и друштвеном животу нашем; а поћи за Исусом рећи ће толико, колико поћи оним правцем, којим је он сам ишао: радити оно, што је он радио, живети онако, како је он живео. Он је љубио Бога и ближње, он је љубио истину, он је страдао за правду и истину; па и нас позива да и ми тако поступамо. Он је страдао с љубављу, трпљењем, самопрегорењем, страдао за то, за шта је и душу своју положио: за своје божанствено учење, за науку своју и она висока и добротворна начела, која је по тој науци остварити мислио. И ми треба у свему тако да радимо. — Но за ово ново учење своје, за ова нова начела своје вере, он је страдао целог свог живота? Па може л' бити, да и нас позива на непрекидну борбу за ова човекољубива начела хришћанска, на непрестане патње и страдања у читавом веку нашем ради тих узвишених начела? Другим речма: може л' бити, да правом хришћанину не остаје другог пута, до пут страдања и крста?

Ово питање занима човештво још од тог доба, од кад се јави вера христова на земљи, но оно се јавио пробуђује нарочито сада при овако наглом унапређењу и развијању природних наука. Питање је ово не само *негдашње* но и *садашње*. Вредно је поговорити о њему.

Вера и живот, говоре многи, не слажу се у својим захтевањима. Вера проповеда *ускаја врата и тјесниј путъ*, те да

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

тако *многими скорбми* уведе човека у живот вечни; а живот овога света хоће просторије и задовољства. Вера хоће борбе, патње, подвига, а овамо живот хоће насладе, задовољства, — он хоће а и налази их. Када гладни утољава своју глад, он тиме не задовољава само захтевање природе, већ налази и задовољство у томе. Кад се уморан и оптерећен трудом предаје одмору и сну, он се осећа у томе не може бити више задовољнији. Добро осигуран човек не само да је задовољан и безбрижан, него му то *осигурање* даје пријатности и души и телу. — Но има и других виших задовољства. Човек осећа потребу у дружењу, у пријатељима. И он налази и једно и друго. — Он хоће да дели своје мисли, своја убеђења. И ово му, веле, нико не брани: он предаје своје мисли другима и црпа их од других. — Он тражи искуства, знања, уметности, науке. И за ово стоји му на услузи цео рад претходника његових. Што се не би, веле, користио њима? Зашто не би удешавао средства за живот лакша и zgodнија, на живео и наслађавао се? На што то спречавање, то одрицање од природних захтевања, то избегавање од могућних задовољства? На што то добровољно *умерцаленије плоти*, то бегање у самоћу, затварање и очију и срца од толиких пријатности и задовољства на земљи? Није ли то, веле, идење против природе, против њених суштаствених захтевања?

Овако суде и овако говоре многи успоређујући природни живот са животом религиозним.

Но судити овако о вери значило би приписивати јој она својства, каква она у себи нема. Веру свагда треба одвајати од оног добровољног подвига појединих људи, који и сами гледају на те подвиге као на средства за наравствено усавршавање а не као на само савршенство. А што се тиче захтевања вере, то међу овом и захтевањима праве људске природе нема и не може бити никакве противоречности. Вера не осуђује захтевања природна, већ само одређује меру, докле задовољавање њихово није безнаравствено. По овоме не по-

требе природе већ страсти осуђује она: не једење, већ преједање; не пијење вина, већ пијанство; не удобност у животу, већ раскош; не слободну реч, већ празне разговоре; не науку и уметности, већ злоупотребљење науке и вештине на штету себи и другима; не сазнање свога достојанства, већ поноситост, надутост, и т. д. Па зато није вера узрок, што је живот човечији тако мрачан, невољан, но такав је живот сам по себи. Задовољства дата су човеку од Бога; тугу и невољу ствара себи он сам. Ето од када постоји овај свет, и људи не могу да се сложе, да поделе оно, што им Бог даде на уживање, па да живе као браћа, као деца једног оца небеског. Но један цепа срце једном, а други другом. Један страда од изобиља, а други од оскудица. Један је силан, а други нејак; један богат, а други сиромаш, — а ко је богатији, тај је и јачи, а јачи дави слабијега! Ево где је извор многих туга и невоља, којима је тако пун живот људски!

Но наука, веле, од дана на дан корача исполинским корацима. Мало по мало она покорава природу; завлађује њеним силама; прониче у сва њена сокровишта; открива све њене тајне и из дана у дан постаје човек готово пуновластан над природом?

Но да ли је одиста свима тима проналасцима природним свет постао срећнији и бољи?

Наравно средстава за живот има више, задовољства бољег, а труда мање, мање свакога рода главних нужда и оскудица. Но зар је с тим све свршено? Зар се и после овога не виде овде-онде свакојаких дела, порока, греха, моралних недостатака? Справедљивост, искреност, саучешће и човекољубље поштују и они, који би хтели видети, да човек свршава све у овоме свету и да га ништа не очекује за гробом. И они верују, да без ових врлина човек не би могао бити срећан, ма имао и сва друга средства за живот. Но да ли је истребљено то, што је по општем мњењу неправдо, жестоко, бесчовечно, непоштено? Ми сви велимо, да

не треба презирати сиромашка, да не треба газити слабијега. Но да ли су сва дела наша таква, да одговарају овој прекој потреби нашег срца и душе, да богати види у сиромашку друга, брата, кога треба надгледати; а силни у слабијем себи равног пред Богом, с ким се треба опходити човечно? Ми сви велимо: треба помагати и љубити своје ближње; но да ли свако наше дело одговара овим речма? Да ли сваки наш посао хармонише с том науком?

Да, борба и подвиг неизбежни су услови за правога хришћанина, — неизбежни тим пре, што поред своје унутрашње сметње к добру он наилази на препреке и са стране. Колико пута он хоће поштења, њега навуку на непоштење! Колико пута он хоће правде, ал' наиђе на неправду, — хоће љубави, искренности, ал' наиђе на злобу, издајство! Каква снага воље, каква јака моћ карактера нужна му је овде, да се не пода овим искушењима, да не посрне на путу добра и правде! И опет понављамо: живот хришћанина није шала, није играчка, већ подвиг, велики наравствени подвиг, пун наравствених туга и страдања.

Но где да нађемо поуке за ово? Где да узмемо моћи и потпоре, те да не посрнемо у тој непрекидној борби наравственој?

Наћи ћемо је у том окићеном крсту, који нам се да нас на углед износи, — у том божанственом страдаоцу, који украшава својим *распятијем* то часно оруђе хришћанско. Цео век свој борио се он против наравствене заразе људске; цео век свој ратовао је он за правду и истину, за унутрашњу слободу савести и срца људског. И умирући ради овог, он заврши последњим речима на крсту: „*ja победих свет,*“ победи га тиме, што не попусти у правди и истини, у поштењу и љубави и што и на крсним мукама он вазда оста она вечна и неизмењива Истина! Ево узора а ево и помоћи хришћанину! Који хоће за њим ићи, нека узме крст свој и нек иде за њим. —

Српска „Света Гора.“

(Наставак.)

За владе наших српских владалаца Хиландар је био главно мјесто наше књижевне радње. Са пропашћу српске државе, кад се прекиде свеза с Атоном, главно мјесто наше књижевне радње били су манастири српске Свете Горе, као што то доказује и сувише велики број књига написаних под „прикривљеним гори Каблара и Овчара.“ Доста је навести само ову свједочбу. У „прологу“ манастира Никоља стоји записано ово: „1829 г. бише одређени *ђаци* Стеван и Петар да преброје србљаке на тавану црквеном и нађоше двеста тридесет и четири.“ И дан-дањи у манастирима српске Свете Горе има доста књига, које су већином писане под окриљем Каблара и Овчара. У иста су мјеста долазили српски патријари, владике и т. д. Више Јовања и дан-дањи показују развалине, гдје су писане књиге и мјесто се зове *писарница* вели Вук, књигопечатња веле калуђери и народ. До исте писарнице била је куда, звонара, гдје оу звона звонила за све кабларско-овчарске манастире српске Свете Горе, те се служиле божјие литурђије, а сниже куда на заравању до Мораве Јовање, као лавра, из које се судило и заповиједало свијем осталијем манастирима.

Ми немамо потребе говорити о томе, да су манастири били школе народње, јер је Шафарик још 1842 г. казао; „Манастири грчки, српски и бугарски били су школе не само за побожност и науку, него и за оно мало умијетности, што је онда било *живопис, ризање* и т. д. и *занате*.“ (Csas cses. Mus. I. 96. Гл. 21 стр. 7.) Само кажемо ово: да је стање српске Свете Горе у 15. 16 и 17 стољењу много боље било, него данас, и да су онда кабларско-овчарски манастири извршавали велики свој позив и били на правоме путу. Помислимо само на то, да су онда владали Турци над свијем српским земљама; људи нијесу знали за шам-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

пу, нити за школе, нити за књиге, па и опет у свијем на-
 шњем црквама служила се служба божја по књигама *на-*
шњем — писанијем по манастирима, а највише под окри-
 љем Каблара и Овчара; даље, треба обратити пажњу и
 на „писаније“ т. ј. моловање свијех нашојх богомоља, што
 су радили наши ондашњи калуђери. У том случају они су
 се истина придржавали цариградског канона о моловању, али
 у исто доба види се, да су били Срби и схватили моловање
 по нашем *српском* начину. Немци молују Богородицу као
 плаву са плавим очима женскињу, са плавим дијететом на
 рукама; Талијанци је молују налик на Талијанку и т. д.
 и све друге пророке и светитеље. У кабларско-овчарским
 манастирима наћи ћете намоловане апостоле у капама,
 различне и свеце и не-свеце у доламама и т. д. са обликом
 налик на наше људе. Па колико оно западно моловање не
 одговара ориџиналу јеврејскога типа: толико исто и ово наше.
 У ствари то су идеали — узор човјечански, па спољни
 израз тога идеала треба доиста да се јавља у облицима нама
 најмилијим и најобичнијим.

За манастире српске Свете Горе вели г. Милићевић
 (стр. 54. гл. 21.) „Њих је лено описао пок. Вук у својој
 „Даници“ за год. 1826 (1—26) да није нужно ништа више
 к томе додавати.“ Да их је В. Караџић лијепо описао, то
 је цијела истина, али да се к томе нема ништа додавати,
 држимо, да није добро речено, јер просто описати, гдје су
 и ко их је градио, значи показати само „инвентар“ мона-
 стира и нешто мало историчкијих причања.

Манастири кабларско-овчарски имају огроман значај за
 нашу црквену књижевност, имају значај због начина, којим
 су сазидани; значајно је и то, што су у скупу сазидани;
 имају значења и у томе, у колико се огледа у њима жив-
 љене ондашњијих нашојх предака; имају значење због свога
 живописа и колико се у њему огледа развитак те уметности

код Срба, као и то, колико је у њ унијет и у њему остварен народњи живот и народно мишљење. Назад у данашње доба иста српска Света Гора могла би бити од много веће користи, да се постави у друкчије стање, него ли од какве је.

(Наставиће се.)

Н Е К Р О Л О З И.

Гојко Пауновић, парох Штрбачки у округу Књажевачком, преставио се 29. пр. мес. у 80-тој години свога живота. Покојник је од старих свештеника, не толико научен, али му је владање потпуно одговарало чину свештеничком.

Радојко Поповић, парох Балински у истом округу, упокојио се 15. ов. мес. и то несрећним случајем. Враћајући се на коњу из своје парохне коњ га збаци са себе, те на месту мртав остане. Имао је 70. година. И ако га је овако изненадна смрт снашла, он је по свом свештеничком владању био свагда спреман, да пође Богу на истину.

Г Л А С Н И К.

Симеон, ђакон и препишчик конзисторије Неготинске, рукоположен је 18 ов. мес. за свештеника; а

Максим, монах манастира Букова, произведен је истог дана за ђакона, који ће бити препишчик конзисторије у Неготину.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. К. Левт. у П. Опростите. Није се могло јасно прочитати, па зато је онако адресовано. Исправиће се по вашој жељи.

Имамо још по неколико листа од свих бројева. Ако још ко жели имати ваш лист, нека ускори с предплатом.

